# RODICA BRAGA AND THE AUTOFICTIONAL POETRY

Diana Cîmpan
Prof., PhD, „1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia

*Abstract: In this paper we intend to debate some aspects of the poetry of one of the most famous contemporary poets: Rodica Braga.With the poetry of Rodica Braga we are in a very special area of lyrical imagination, hard to fit into an aesthetic canon.The poet crossed several important periods of Romanian poetry, knowing closely the generation of Nichita Stănescu, postmodernism and nowadays poets, so that her literary work could have been a tribute to all of these literary guidelines. Fortunately, however, Rodica Braga concentrated hes imaginary on personal directions, in the center of her poetry standing a pronounced confessive intent and a constant preference for self-definition through the creative act.We have therefore proposed to look at some of the thematic lines of her poetic work, with special attention given to the autofictional poetry.*

*Keywords:autofictional poetry, contemporary poetry, imaginary*

Poetei și prozatoarei Rodica Braga i-a fost hărăzită o șansă rară: dedicarea de sine, prin excelență, scrisului. Scrisul altora și scrierea de sine, autoficțională și autoreferențială. Traversarea, cu toate simțurile la pîndă, a cîtorva mari zone ale liricii românești - de la poezia anilor 60, în imediata vecinătate și prietenie a lui Nichita Stănescu, pînă la poezia actuală, asimetrică, provocatoare și imposibil de prins într-un canon cert, în imperiul căreia, încă o dată, poeta Rodica Braga s-a bucurat de o altă prietenie exemplară - în viață și creație, deopotrivă -, cea a poetului Mircea Ivănescu. Cu alte cuvinte, poeta sibiană s-a priceput, în timpi problematici ai culturii, să își găsească echilibrul și linia instauratoare de Sens nu în tentațiile pretențioase de a se racorda la spiritul grupurilor și al grupusculelor culturale ori la módele unei estetici și ale unui imaginar fragmentat și aservit gustului mereu schimbător al cititorului de poezie, ci în vecinătăți spirituale înalte, profund intelectualizate. Firesc, pentru Rodica Braga poezia este, înainte de toate, stare intelectuală. Motivaţia intrării poetului în mirajul creației nu trebuie să fie rezultatul unui calcul ori al unui capriciu întîmplător, ci o anticipare sensibilă a virtualei întîlniri cu un cititor potențial, turmentat de dezavantajele situării de sine într-o lume care blochează spiritul, ţinîndu-l captiv în plasa unei materialități frustrante și împovărătoare. Om de cultură rafinat, poeta Rodica Braga înţelege că poezia nu poate fi reductibilă la statutul de *adagio lamentoso* al unor matrici afective închircite în tristeți, abandon, refuz și lipsă de perspectivă, ci își revendică dreptul de a rezona, degajată de toate servituţile estetice dictate de un canon teoretic sau de altul, cu necesarele evadări cathartice și cu nevoia de vibrație spirituală înaltă a iubitorului de poezie. Disponibilitatea cititorului actual de poezie de a se emancipa de sub ostilităţile cotidianului prin intrarea sub zodia esteticului nu poate fi performantă și nu este un atù pentru poet atîta vreme cît nu poate elibera orizontul de așteptare de aluviunile iritante pentru intelect, amenințarea venind nu dinspre lipsa de sens a lumii - idee supralicitată de la romantici și simboliști, pînă la poezia ermetică sau expresionistă - ci dinspre absența încrederii că lumea poate fi re-mitizată și reîncărcată cu sens.

Rodica Braga şi-a cultivat acele instrumente de diagnosticare a lumii care, îngemănate cu erudiţia poetei, îi permit să redescopere, în cheie personală, fertilitatea arhetipală a lumii, greutatea de sens a Semnului care depozitează adevărurile fundamentale ale ființei. Cu filozofia nu se cochetează, filozofia se cere asumată din interior - pare să mărturisească poeta de la primele volume de versuri pînă la cele recente - și o atare atitudine emancipată de superficialitatea trecerii prin vîrste și norme îi facilitează personalizarea imaginarului creator



BDD-A30443 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:23 UTC)

într-un alt cod decît cel al majorității poeților contemporani: pentru Rodica Braga, oarecum în aceeași linie cu *scrierea cu sine însuși* a lui Nichita Stănescu - poezia se scrie pe dinlăuntrul ființei, nu stă sub hegemonia concretizării ei, ci se articulează ca potențialitate de semnificare fără de limite. Înghiocarea Poeziei în cuvînt pare să fie, de la un capăt la altul al liricii Rodicăi Braga, simplă iluzie a stăpînirii, poeta avertizînd, mereu (maiorescian, oarecum), că instrumentarul poetului este departe de a fi identificat ca prelungire a concretului, condiția regală a poemului fiind dată tocmai de ne-cuprinderea lui.

Mai mult decît oricare altă poetă contemporană, Rodica Braga instituie, în lirica sa, progresiv și efervescent, o posibilă metafizică a poemului, centrată, desigur, pe paradigmele teoretice majore (de la poetica mallarméană a *spațiului alb al poemului*pînă la perspectiva actuală a transdisciplinarității și a post-postmodernismului).

Ne propunem, în cele ce urmează, să urmărim cîteva dintre nucleele acestei metafizici personalizate a poemului, accesînd subteranele imaginarului poetei și permițînd fluidizarea conceptelor pînă la reîntoarcerea lor în creuzetul artelor poetice, Rodica Braga remarcînd-se, în întregul creației sale, printr-o pătimașă și consecventă asumare a traseelor introspective, fluctuațiile memoriei fiind, în fond, cele care proiectează spre exterior Sensul și conferă poemelor o rară greutate filozofică. Vom remarca, din capul locului, că poeta mizează pe înțelepciunea cititorului, activîndu-i, tacit, vîrstele intelectuale și un incontestabil protocol de lectură interioară, el însuși de extracție filozofică. Surpriza poeziei Rodicăi Braga vine din chiar modul original de a diagnostica propria așezare în lume. Congruența cu lumea nu este una ostentativă ci, mai degrabă, una problematizantă. Demersul poetic nu are ca finalitate punerea la colț a tot ceea ce scapă înțelegerii umane ori a ceea ce definește existența desacralizată a entităților descinse definitiv din condiția imperială a ființei. Cotidianul este diagnosticat cu luciditate pură, emoția se naște din locuirea la modul intelectual tocmai a *acestei* lumi, cu mărunțișurile ei dure, cu măștile și cu falsele ei nuanțe și, de ce nu, cu amestecul ei de certitudini și incertitudini.

Poeta are, prin excelență, răbdarea aproape tandră de a dibui, mereu la răscruce, punctul de unde încep toate eliberările voite din limită și din concret, fără de care exuberanțele metafizice nu se împlinesc: trupul ca miez. Se poate vorbi, în imaginarul Rodicăi Braga, de o poetică a lutului ființial care îmbracă formele strategice ale solitudinii ca stare harică. Trupul singur și însingurat, retras în chiliile umbroase ale concretului, pare să fie nucleul din care germinează starea contemplativă și, simultan, confesiunea întemeietoare de Poem: „Te-aș lepăda într-o clipă, / trup de nimic, / ca pe o coajă/ te-aș anina de un prun, / ca pe o haină/ prea mică. / eliberată astfel / să-mi vărs în preajmă, / chiuind, / povara de melancolie, / dreaptă și frumos mirositoare/ să irump, / în aer pur să înfloresc / ca gînguritul unui prunc/ și să mă-ngrop în / soare/ iar lumea să fie / un lujer de crin…” *(Regal mormînt*, în vol. *Stacojiu*, 2000).

Sensibilitatea se cantonează, strategic, în zona regăsirii de sine chiar sub sintagmele oglindirii dionisiace în mirajul Erosului, problematizat, și el, la modul intelectual: „de întuneric sunt, / de carne translucidă, / de iarbă, de pămînt, / de piatră și de cer. / oprite-n mine-s toate / și toate în bejanie. Singur în ultimul dans, / ca într-o luptă, / de dincolo de noi / ne înfruntăm. / fuior lunar, barbarul/ suflet, din cîlții cărnii/ foc își face / și ne preschimbă-n / albă torță. / îmbrățișarea noastră/ e ca un fel de moarte.” (*Ultimul dans,* în vol. *Stacojiu*, 2000). Fără a avea valențe feministe exacerbate, poezia Rodicăi Braga rămîne o reverență grea de sensuri în fața celor două jumătăți ale lumii, sublimată fiind, pe bună dreptate, imaginea femininului germinator, *axis mundi* cu sonorități panice, mai ales în primele volume ale poetei: „cu degetele mele arpegiez / neștiutele voastre cîntece. / (...) sunt sarea lacrimei voastre, / cel mai înalt hohot al rîsului / vostru sunt. / sunt cicatricea prin care umbra se rupe de voi. / sunt extrasistola ce vă alarmează / și visul neghiob ce vă face / de rîs. / sunt uitarea ce v-o puneți / la gît, ca pe un neputincios / talisman, sunt bobița / de sînge ce vă incendiază simțirea / în momentul suprem / al iubirii / și pîrîiașul subțire de spaimă / ce gîlgîie în voi neobosit. / sunt orbirea, sunt lumina, /



BDD-A30443 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:23 UTC)

sunt durerea, / sunt partea voastră de nebunie, / vin dinspre voi și înspre voi / merg...” (*Cine sunt eu?*, din vol. *A doua neliniște*, 1997). Ceea ce iese cu totul în evidență este asocierea programatică, pregătitoare pentru evadările metafizice, a sîngelui cu fluviul de cuvinte, dintr-o evidentă nevoie de a lărgi semnificațiile stării tainice care umple deopotrivă lutul și spiritul, într-o corectă juxtapunere a potențelor lor de semnificare: „inima-mi pompează/ cerneală, clorotice / litere, alergînd prin / artere, cum peştii sloboziţi / în acvarii nătînge. / între timp, viaţa / se întîmplă alături, / se șterge duios / de geamurile tulburi /- pisică placidă / cu ochii mijiţi / de-o poftă abia picotindă” (*Ah, preţul!*, în vol. *Stacojiu*, 2000). Mai mult, odată cu volumul *Stacojiu* (2000), Rodica Braga reiterează mai vechile dimensiuni dihotomice ale *ontos*-ului, reconfigurînd, simplu și aproape pictural, structura arhetipală a **femininului ca *anima mundi***: „sunt femeia-copac, / dacă te strădui un pic / poţi să auzi / vaierul înmuguririi. / între cer şi pământ, / trup rotunjit, / sorb deopotrivă albastrul, / rodul întunecat al pământului / şi veninul nemărginirii./ cînd înfloresc,/ arunc morţii o suavă provocare…” (*Sunt femeia-copac*, din vol. *Stacojiu*, 2000) și, curînd, se va insera în poetica autoarei și imaginea derivată, cea a ***poemului-femeie*** („subit, prinsă / în capcana poeziei. / ca o insectă mă zbat / în pînza ei de păianjen. / aș vrea să scap / și totuși nu, de aceea / mișcările-mi sunt atît / de dezarticulate. / din cînd în cînd, mă odihnesc / în translucidele irizări ale pînzei / prin care poezia mă momește, / mă atrage în geometria ei / schimbătoare, mereu / impalpabilă, imposibil de prins, de atins...” *** în vol. *Trupul de fum al zilei*, 2018) ori a ***poemului-arbore***: „...trunchiul unui cuvînt, / asemeni arborelui, / ne atrage, ne umbrește, / ne ascunde, ne luminează, / o lume ascunsă scapă / slobodă într-o libertate / de necontrolat. / (...) cuvîntul și ară / și seamănă, plivește / și irigă, cuvîntul pîrjolește / și praf ridică., / cuvîntul mîngîie și arde, / răcorește și intrigă, / dintre toate relele pământului, / răul cuvîntului / e otravă divină.” (*Otrava divină*, în vol. *Ametist*, 2017).

De aici pînă la decorticarea sensului scrierii *de sine* / *cu sine* însăși nu mai este decît un pas: se traversează pragul existențial dinspre starea contemplativă absolută către punerea în rost a instanței creatoare, imaginarul poetei fiind concentrat, în absolut toate artele poetice pe care se presară în volumele și plachetele sale de versuri, pe rigorile spiritului care se caută cu onestitate, desprins din caruselul temporalității și sfidînd regulile banalului cotidian. Numai aparent emoția lirică se naște dintr-un soi de entuziasm sufletesc: în adîncime, poezia Rodicăi Braga este o superbă parabolă a tăcerii și a solitudinii, *Celălalt*-ul ființei fiind asumat pînă la contopirea și confuzia identitară. Pentru Rodica Braga, Celălalt este *Celălalt-din-lăuntrul-Ființei*, partener și martor la nașterea Poemului, înainte de toate. Cărările toate nu duc, ca în locurile comune, spre inițieri și spre starea-pereche, ci spre împreuna lucrare la nașterea Cuvîntului, refăcînd, simbolic, *în mic*, condiția demiurgică primară. Căci înainte de Eros și Thanatos, lumea poetei este centrată pe o cu totul altă pereche arhetipală: *Tăcerea tăcută* și *Tăcerea rostită*: poemul este, în esența lui, o sumă de tăceri demne, în care au con-crescut Sensurile lumii. Deloc întîmplător, într-un scenariu al nașterii Poemului, poeta invocă, mai ales în poezia recentă, derapajele atitudinale, brazda adîncă săpată în condiția sacră a poetului și inutilele încercări de a mai pune sămînță bună în locul istovit de semnele superficialității: „undeva, departe, se scurge / sîngele poeziei, rîu proaspăt / mirosind ascuțit a mentă. / poeți tineri se scaldă în valurile / rubinii și-și prefiră printre degete, / rîzînd, panglicile cuvintelor de hulă / la adresa lumii care-i ignoră visceral / și-i privește ca pe niște viruși levitînd / într-un vid perfect. / între timp, lumea se acoperă de lintița / unei moralități dubioase, / face spume la gură, debitînd inepții / tragi-comice și-și etalează osînza / ce dă pe dinafară. / poezia, hrănind doar ziduri singuratice, / se strecoară în liniște în estuare / care țipă de frumusețe, / într-o izolare de sfîrșit de lume, / sau început?” (*** în vol. *Timp în derivă*, 2016).

În cîteva poeme din perioade diferite ale creației, Rodica Braga propune o imagine a *Sinelui-linie* ca actant întemeietor și purtător de emoție. Linia - fie cea destinală, fie percepută ca o geometrie interioară inalterabilă - devine, în imaginarul poetei, un avatar generos al verticalității superioare, singura care instituie Catharsis-ul: „treptat mă transform într-o linie



BDD-A30443 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:23 UTC)

frîntă, / unghiuri și umbre complicat mă-mpresor. / ochiul de bufniță al singurătății / decupează mici sfere de-ntuneric / și le adaugă luminii - / geometrie prea plină de fantezie / pe care-n zadar mai încerc s-o pricep - / lumea se zbate în mine / ca pruncul doritor să se nască." (*Ochiul de bufniță al singurătății*, din vol. *Neliniștea cvintelor*, 1995); imaginea revine, mai tîrziu, pe cînd se vor fi statornicit metaforele interioare și alegoriile trecerii prin vîrste și idei, dar s-au interpus sincope, întrebări, suspendări: „...mă percep ca pe o linie întreruptă / delimitînd defectuos / un spațiu minuscul; linie, punct, / linie, punct, așa cum începe / învățul copiilor. cineva învață / să scrie folosindu-mi ființa..." (*Linie, punct, linie...*, din vol. *Senin ca-n ou*, 2009).

Conştiinţa de sine este ferită de orice preţiozităţi. Elidarea, în chiar miezul discursului poetic, a unor elemente sintactice obligatorii pentru o descifrare clasică, liniară, a fiorului liric, provoacă la o lectură implicată, activă; ideatica poemelor Rodicăi Braga, fiind doar simulată, se cere plural decodificată în toate ramificaţiile ei. Poeta are vocaţia sugestiei, a trucului semantic, pe toată suprafaţa textului, preferînd o discontinuitate structurală a Semnului. Este performant numai lectorul care acceptă să fie copărtaș traseelor introspective, cu atît mai mult cu cît preferința poetei pentru prinderea sensului actului creației în sine infuzează întreaga sa operă. Vorbim, în fond, despre o inedită tehnică a autoreferențialității, dublată de modulațiile și de reconcilierea simbolică dintre creator și creație, duse pînă la inversarea totală a rolurilor. Nu ne surprinde, atunci, faptul că am găsit, diacronic, în poezia Rodicăi Braga, unele dintre cele mai incitante și încărcate de emoție (dar și de taină!) definiții ale *poeziei* sau ale variantei ei concentrate, *Cuvîntul*. Dar nu cuvîntul ca fond, ci cuvîntul ca formă a eului creator, cuvîntul care, într-o provocatoare răsturnare a logicului, își creează creatorul, definindu-l și făcîndu-l *să fie*: „fîntînă oarbă cu ecou nesfîrșit, / din miezul zilei mă extrage / poemul. aplecată peste ghizduri / uscate, primesc în față / rumori răcoroase, mă scufund / în setea ce-mi arde lăuntrul. / cel mai adesea mă pierd / în vîltoarea adîncului, / unde ochii poemului strălucesc / ca ai fiarelor noaptea, / indiferenți sau rapace, / absorbind toată lumina. / poemul mi se refuză / cu maximă obstinare, / se retrage cu pași de felină / sătulă. obosesc încercînd / să-l reţin, să-l oblig / să-mi returneze doar mîna / care a-ncercat să-l atingă, / să-l îmblînzească, dar, iată, / nici măcar mîna nu-mi mai aparține." (*Fîntînă oarbă*, vol. *Visul bufniței*, 2003); „ca un fluture zbătîndu-se în lumină, / neîncrezătoare, poezia îmi dă tîrcoale. / polenul ei, pătîndu-mi mîinile. / (...)"(*** în vol. *Timp în derivă*, 2016); „cu fiecare cuvînt așezat / pe hîrtie simt că mor, / ca steaua ce și-a consumat / lumina și se închide / în propria-i gaură neagră." (*** în vol. *Timp în derivă*, 2016).

Prizonieratul în Poezie - tema predilectă în lirica Rodicăi Braga - este dublat victimizarea inversă, suferințele lucidității fiind deopotrivă ale creatorului și ale creatului, ale poetului și ale poemului. Reciprocitatea aceasta este, desigur, semnul ascuns al dublei consistențe, al con-locuirii: „subit, prinsă / în capcana poeziei. / ca o insectă mă zbat / în pînza ei de păianjen. / aș vrea să scap / și totuși nu, de aceea / mișcările-mi sunt atît / de dezarticulate. / din cînd în cînd, mă odihnesc / în translucidele irizări ale pînzei / prin care poezia mă momește, / mă atrage în geometria ei / schimbătoare, mereu / impalpabilă, imposibil de prins, de atins..." (*** în vol. *Trupul de fum al zilei*, 2018); „întoarse la mine, / cuvintele folosite mă privesc / cu îndoială. / altfel își imaginaseră / viața departe, în lumea / largă. / își revendică dreptul la vechiul / loc, neexpus, ocrotit, / din ființa mea / și suferă că nu-l mai găsesc. / cum să le îmbun? / (...) / le iubesc dezarmarea / și zîmbetul stingherit, / le tratez cu căldură / și le pun la întremat. / dintre toate lucrurile din lume, / doar cuvintele m-au salvat." (*Salvarea cuvintelor*, în vol. *Ametist*, 2017).

Suntem, așadar, în proximitatea unei poete de o autenticitate fină, pe care însăși condiția de a fi un intelectual rasat o păstrează într-o zonă a non-ostentativului și a eleganței în tot ceea ce ține de atitudinea creatoare și de lăsarea în lume a vocii lirice. Mărturisim, fără rest, că poezia Rodicăi Braga ni se pare imposibil de prins în concepte închise, tocmai pentru că imaginarul poetei nu permite șabloane, s-a emancipat de orice tip de surogat prin chiar mecanismele creației și, mai ales, prin superba capacitate a poetei de a sta *împreună* cu poemul său, pînă la capăt.



BDD-A30443 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:23 UTC)

Nedespărțirea de propriul cuvînt, opțiunea de a-i rămîne părtaș și de a-și asuma, concentric, în solidar, potențialitățile semantice și plaja emoției sunt, astăzi, o rară formă de definire a vocației. Nimic nu este mai presus, pentru poeta Rodica Braga, decît această șansă de a avea de partea sa libertatea de *a se mărturisi*, cu sugestia clară că, deloc surprinzător, cel mai fidel confident și cel mai despovărat de angoase este *cuvîntul tăcut*: „cuvintele oneste s-au retras / în tăcere, / așteptînd ziua cînd vor / despărți apele de uscat, / neghina de grîu, / cînd vor fi culese din lanuri / bogate, uitate, abandonate... / nu le stîrniți, s-ar putea / să vă înecați în miresmele / lor îndelung răscoapte." (*** în vol. *Trupul de fum al zilei*, 2018). Bulgărele lui de Sens are rol curativ pregnant: „întoarse la mine, / cuvintele folosite mă privesc / cu îndoială. / altfel își imaginaseră / viața departe, în lumea / largă. / își revendică dreptul la vechiul / loc, neexpus, ocrotit, / din ființa mea / și suferă că nu-l mai găsesc. / cum să le îmbun? / (...) / le iubesc dezarmarea / și zîmbetul stingherit, / le tratez cu căldură / și le pun la întremat. / dintre toate lucrurile din lume, / doar cuvintele m-au salvat." (*Salvarea cuvintelor*, în vol. *Ametist*, 2017). Cuvîntul este, așadar, deplinătate rotundă. Mai mult decît cel care-l rostește!

## BIBLIOGRAPHY

Braga, Rodica, *Neliniştea cuvintelor*, versuri, Sibiu, Editura Imago, 1995;
Braga, Rodica, *A doua neliniște,* versuri, Sibiu, Editura Imago, 1997;
Braga, Rodica, *Stacojiu*, versuri, Sibiu, Editura Imago, 2000;
Braga, Rodica, *Visul bufniţei,* versuri, Cluj-Napoca, Dacia, 2003;
Braga, Rodica, *Commentarius perpetuus 2*, în colaborare cu Mircea Ivănescu, Sibiu, Editura Imago, 2003;
Braga, Rodica, *Făptura de raze*, versuri, Sibiu, Editura Imago, 2007;
Braga, Rodica, *Senin ca-n ou*, versuri, Bucureşti, Editura Vinea, 2009;
Braga, Rodica, *Picătura de arsenic*, versuri, București, eLiteratura, 2015;
Braga, Rodica, *Timp în derivă*, București, Editura Contemporanul, 2016;
Braga, Rodica, *Ametist*, Sibiu, Editura Imago, 2017.



BDD-A30443 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:23 UTC)